

Тернопільська обласна військова адміністрація
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра іноземних мов і методик їх навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність 014.02 Середня освіта (Польська мова і література)

за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Мова і література) (польська)»

Кременець – 2024

Глотов О.Л. Робоча навчальна програма з ОК «Мова і міжкультурна комунікація» [для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 014.02 Середня освіта (Польська мова і література) за освітньо-професійною програмою першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Середня освіта (Мова і література) (польська)»]. Кременець, 2024 р. 14 с.

Розробник:

Глотов О.Л. доктор філологічних наук, професор.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри іноземних мов і методик їх навчання.

Протокол № 1 від 1 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри

Кучер В.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 01 Освіта/ Педагогіка	Вибірковий компонент	
Модулів – 1	Спеціальність: 014.02 Середня освіта (Польська мова і література)	Курс	
Змістових модулів – 3		4-й	4-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		8-й	8-й
		Лекції	
		30	8
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год.; самостійної роботи студента – 6 год.	Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Мова і література (польська))	Практичні, семінарські	
		18	6
		Самостійна робота	
		72	106
		Вид контролю	
		залік	

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
для денної форми навчання – 40 % до 60 %;
для заочної форми навчання – 12 % до 88 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: сформувати в студентів уявлення про міжкультурну комунікацію як мовознавчу дисципліну, яка має чіткі зв'язки з іншими дисциплінами: комунікацією, прагматикою, соціолінгвістикою, етикою тощо; розкрити сучасні наукові концепції, поняття, методи і технології міжкультурного спілкування; заохотити студентів критично осмислювати комунікацію, спонукати робити адекватний вибір згідно з комунікативною поведінкою в кожній окремій ситуації та навчити правилам спілкування для досягнення мети в сучасному полікультурному суспільстві, аналізувати й порівнювати характерні риси рідної культури спілкування і культур спілкування інших народів.

Завдання курсу:

1. Узагальнити основні методологічні положення комунікації як міжкультурної дисципліни, визначивши її місце у сучасній лінгвістиці.
2. Ознайомити студентів з особливостями та базовими принципами полікультурного спілкування, міжкультурними розбіжностями, що відображаються в різних мовних картинах світу, що розглядаються через призму українського національного світобачення.
3. Ознайомити студентів з сучасними напрямками розвитку міжкультурної комунікації та теорії мовної комунікації.
4. Сформулювати основні положення та визначити концептуальний апарат згаданої дисципліни, виявити природу, мету, умови та типи міжкультурної комунікації; підготувати студентів до самостійного удосконалення рівня комунікативної компетенції, розвитку вмінь і навичок міжкультурної комунікації, із урахуванням особливостей спілкування людей, які належать до різних національних та лінгвокультурних спільнот.

Вивчення курсу поглиблює комунікативну компетентність студентів, сприяє розумінню студентами структури й системи міжкультурних процесів в епоху глобалізації, розкриває

причини та шляхи усунення міжнаціональних конфліктів, що спричинені мовними факторами.

Курс «Мова і міжкультурна комунікація» спрямований на формування у студентів таких **професійних компетентностей**:

Інтегральна компетентність. Забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час навчання польської мови, що передбачає застосування певних теорій і методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов; здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти; наявність soft skills, які дозволяють дотримуватися правил академічної доброчесності, бути успішними, комунікативними, відповідальними, працювати на управлінських посадах і в команді, вміння вирішувати конфліктні ситуації, управляти власним часом і дотримуватися реченців, здатність переносити набуті навички на сферу професійної діяльності та застосовувати їх у позапрофесійному контексті.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність використовувати знання з іноземної мови усно та письмово в професійній діяльності.

ЗК2. Здатність навчатися та самонавчатися, продовжувати навчання із значним ступенем автономії.

ЗК4. Здатність до планування та розподілу часу, тайм-менеджменту, вміння брати на себе відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних професійних контекстах тощо.

ЗК5. Здатність застосовувати знання на практиці.

ЗК8. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК9. Здатність оцінювати і підтримувати якість роботи, до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК10. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК2. Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання польської мови, виховання і розвитку учнів для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, здатність до інтегрованого навчання.

ФК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

ФК6. Здатність адекватно використовувати мовленнєві одиниці, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі професійної та міжособистісної комунікації, володіння різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах, перенесення лінгвістичних знань і навчально-практичного досвіду в процес навчання польської мови, до розвитку мовної уваги та виявлення подібностей і відмінностей у різних мовах.

ФК7. Здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів.

ФК11. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати польську мову на рівні не нижче B2 у професійному колі, дотримуватися сучасних мовних норм, володіти різними видами мовленнєвої діяльності, здатність до формування мотиваційного контексту для продуктивного навчання польської мови й утвердження ролі польської мови як засобу комунікації.

ФК17. Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей, ціннісні ставлення, розвивати в учнів критичне мислення.

Результати навчання (РН):

Після завершення курсу студент повинен:

PH2. Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю з польської мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти) на рівні B2, виявляти здатність вдосконалювати та підвищувати власний фаховий рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.

PH11. Знати мовну норму, соціокультурну ситуацію розвитку польської мови, особливості використання мовних одиниць у різних комунікативних контекстах, мовний дискурс сучасності.

PH15. Зрозуміло доносити власні висновки, знання та їх обґрунтування до осіб, які навчаються, користуючись основними поняттями та термінами дисциплін професійної підготовки з обраної спеціальності та спеціалізації

PH16. Формувати комунікаційну стратегію з суб'єктами взаємодії з дотриманням етичних норм, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування та soft skills залежно від ситуації.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Основні засади міжкультурної комунікації.

Тема 1. Міжкультурна комунікація як наука.

Тема 2. Основні категорії міжкультурної комунікації.

Тема 3. Взаємодія мови та культури. Гіпотеза Сепіра-Уорфа: концепція лінгвістичного детермінізму.

Змістовий модуль 2. Картини світу і концептосфера нації. Вербальне та невербальне вираження концептосфери нації.

Тема 4. Картина світу як віддзеркалення свідомості.

Тема 5. Мовна картина світу та концептуальна картина світу.

Тема 6. Вербальна комунікація та її перешкоди в міжкультурному середовищі.

Тема 7. Невербальна комунікація та її перешкоди в міжкультурному спілкуванні.

Змістовий модуль 3. Міжкультурні стилі комунікації.

Тема 8. Типи культур і міжкультурні стилі комунікації.

Тема 9. Мови і культури світу в єдності відмінностей.

Зміст курсу

Комунікація як складова культури. Вступ до міжкультурного спілкування: місце дисципліни в системі підготовки фахівця з філології, предмет і мета вивчення курсу теорії міжкультурної комунікації, завдання навчальної дисципліни, основний термінологічний апарат курсу; підходи до вивчення міжкультурної комунікації: культура суспільства як поняття, субкультура, раса, міф, етнічність, етнічна група, етнічний індивід, підгрупа, норма, забобон; комунікація та її складові: джерело, кодування, повідомлення, канал, шум, адресат/отримувач, декодування, мовленнєва реакція, відповідь, контекст; підходи в дослідженні комунікації та культури: міжнародна комунікація, глобальна комунікація, крос-культурна комунікація/ комунікація, пов'язана зі співставленням певних явищ різних культур, міжкультурна комунікація.

Зв'язок мови та культури; гіпотеза Сепіра-Уорфа: концепція лінгвістичного детермінізму; гіпотеза Бернштейна: обмежений код, детально розроблений код.

Сприйняття та його перешкоди в міжкультурній комунікації: сприйняття, сформовані культурою. Вступ до перешкод сприйняття: атрибуція, поняття сприйняття, категорії сприйняття, сприйняття, сформовані культурою; упередження: забобон, стереотип; колективізм та індивідуалізм, низький та високий контекст, збереження „обличчя”, ієрархія, історія та досвід, домінуючі символи, сила/влада, стать, соціальні класи, правила, соціальні формування, шаблони міркування, цінності, світогляд.

Вербальна комунікація та її перешкоди в міжкультурному середовищі. Особливості

вербального спілкування представників різних культур, Вербальна компетентність: акцент, ритм, конотація, контекст, ідіоматичність, вербальна ввічливість, мовчання, паузація, особистий стиль вербальної комунікації.

Невербальна комунікація та її перешкоди в міжкультурному спілкуванні. Фізичне середовище як категорія невербального спілкування. Проксеміка як наука: відстань, сприйняття відстані, використання відстані в спілкуванні; чотири типи проксемічної дистанції: інтимний простір, особистий простір, соціальний простір, публічний простір; три типи відстані: фіксована, напівфіксована, неформальна; вісім проксемічних категорій поведінки; класифікація територій.

Час як категорія невербального спілкування, сприйняття часу, перешкоди, створювані сприйняттям часу представниками різних культур. Хронеміка; циркулярний та лінійний час; класифікація часу за його використанням; монохронічна та поліхронічна системи часу; чотири психологічні орієнтації в часі; використання часу як комунікативного каналу; взаємодія часу і влади.

Мова тіла як категорія невербального спілкування. Кінесика; окулесика, зоровий контакт; міміка; поза і пересування; дотики, жести.

Зовнішність і запах як категорії невербального спілкування, перешкоди, створювані зовнішнім виглядом і запахами в міжкультурному середовищі. Ольфактика, зовнішність: фізична зовнішність, артефакти зовнішності; запах, сприйняття й використання запахів в різних культурах.

Вокаліка як категорія невербального спілкування. Чотири категорії вокаліків: вокальні характеристики, вокальні класифікатори, вокальні сегрегати, вокальні наповнювачі.

Безпосередність поведінки й фізіологічні реакції як категорії невербальної комунікації. Поняття безпосередності поведінки; складові безпосередності поведінки; фізіологічна реакція як поняття; поняття «затримки відповіді».

Колір, його використання в спілкування, перешкоди в сприйнятті кольору в міжкультурному середовищі. Колір як засіб невербального спілкування; хроматика, сприйняття кольорів представниками різних культур; використання кольору з метою впливу на людину.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовний модуль 1. Основні засади міжкультурної комунікації.												
Тема 1. Міжкультурна комунікація як наука.	14	4	2			8		1	1			12
Тема 2. Основні категорії міжкультурної комунікації.	14	4	2			8		1	1			12
Тема 3. Взаємодія мови та культури. Гіпотеза Сепіра-Уорфа: концепція лінгвістичного детермінізму.	14	4	2			8		1				12
Разом за ЗМ 1	42	12	6			24		3	2			36
Змістовний модуль 2. Картини світу і концептосфера нації. Вербальне та невербальне вираження концептосфери нації.												
Тема 4. Картина світу як віддзеркалення свідомості.	13	3	2			8		1	1			12
Тема 5. Мовна картина світу та концептуальна картини світу.	13	3	2			8		1	1			12

Тема 6. Вербальна комунікація та її перешкоди в міжкультурному середовищі.	13	3	2			8		1			12
Тема 7. Невербальна комунікація та її перешкоди в міжкультурному спілкуванні.	13	3	2			8					12
Разом за ЗМ 2	52	12	8			32		3	2		48
Змістовний модуль 3. Міжкультурні стилі комунікації.											
Тема 8. Типи культур і міжкультурні стилі комунікації.	13	3	2			8		1	1		11
Тема 9. Мови і культури світу в єдності відмінностей.	13	3	2			8		1	1		11
Разом за ЗМ 3	26	6	4			16		2	2		22
Усього годин	120	30	18			72	120	8	6		106

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Модуль 1		
Змістовний модуль 1. Основні засади міжкультурної комунікації.		
1.	Міжкультурна комунікація як наука.	4
2.	Основні категорії міжкультурної комунікації.	4
3.	Взаємодія мови та культури. Гіпотеза Сепіра-Уорфа: концепція лінгвістичного детермінізму.	4
Змістовний модуль 2. Картини світу і концептосфера нації. Вербальне та невербальне вираження концептосфери нації.		
4.	Картина світу як віддзеркалення свідомості.	3
5.	Мовна картина світу та концептуальна картина світу.	3
6.	Вербальна комунікація та її перешкоди в міжкультурному середовищі.	3
7.	Невербальна комунікація та її перешкоди в міжкультурному спілкуванні.	3
Змістовний модуль 3. Міжкультурні стилі комунікації.		
8.	Типи культур і міжкультурні стилі комунікації.	3
9.	Мови і культури світу в єдності відмінностей.	3
	Всього	30

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Модуль 1		
Змістовний модуль 1. Основні засади міжкультурної комунікації.		
1.	Міжкультурна комунікація як наука. Основні категорії міжкультурної комунікації.	2
2.	Взаємодія мови та культури. Лінгвосеміотичні маркери культури.	2
Змістовний модуль 2. Картини світу і концептосфера нації.		
3.	Культурно-цивілізаційні чинники міжкультурної комунікації	2
4.	Культурно-цивілізаційні моделі досвіду та мовна картина світу. Етнокультурні картини світу.	2
5.	Вербальна і невербальна комунікація та її перешкоди в міжкультурному середовищі.	2
Змістовний модуль 3. Лінгвокультурологічний порівняльний аналіз інтеркультурного публічного дискурсу.		
6.	Лінгвокультурологічний аналіз лексичного, фразеологічного та паремічного фонду мови, яка вивчається	2
7.	Порівняльний лінгвокультурологічний аналіз лексичного, фразеологічного та паремічного фонду двох та більше мов	2

8.	Лінгвосеміотичні маркери різних етнічних картин світу у дискурсах різного типу	2
9.	Лінгвокультурологічний порівняльний аналіз сучасного суспільно-політичного та медійного дискурсу.	2
	Всього	18

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
	Модуль 1	
	Змістовний модуль 1. Основні засади міжкультурної комунікації.	
1.	Міжкультурна комунікація: культура суспільства як поняття, субкультура, раса, етнічність, етнічна група, етнічний індивід, підгрупа, норма, забобон. Комунікація та її складові: джерело, кодування, повідомлення, канал, шум, адресат/отримувач, декодування, мовленнєва реакція, відповідь, контекст.	8
2.	Міжнародна комунікація, глобальна комунікація, крос-культурна комунікація/комунікація, пов'язана зі співставленням певних явищ різних культур, міжкультурна комунікація.	8
	Всього за ЗМ 1	16
	Змістовний модуль 2. Картини світу і концептосфера нації.	
3.	Культура, цивілізація, типи цивілізацій і культур. Фактори спільності та відмінностей лексичної семантики мов. Мова та ноосфера. Мовні картини світу.	8
4.	Час як категорія невербального спілкування, сприйняття часу, перешкоди, створювані сприйняттям часу представниками різних культур. Розподіл часу в різних культурах. Мова тіла як категорія невербального спілкування. Кінесика; окулесика, зоровий контакт; міміка; поза і пересування; дотики, жести. Зовнішність і запах як категорії невербального спілкування, перешкоди, створювані зовнішнім виглядом і запахами в міжкультурному середовищі. Олфактика, зовнішність: фізична зовнішність, артефакти зовнішності; запах, сприйняття й використання запахів в різних культурах.	8
5.	Безпосередність поведінки й фізіологічні реакції як категорії невербальної комунікації. Поняття безпосередності поведінки; складові безпосередності поведінки; фізіологічна реакція як поняття; поняття «затримки відповіді». Колір, його використання в спілкування, перешкоди в сприйнятті кольору в міжкультурному середовищі. Колір як засіб невербального спілкування; хроматика, сприйняття кольорів представниками різних культур; використання кольору з метою впливу на людину.	8
	Всього за ЗМ 2	24
	Змістовний модуль 3. Лінгвокультурологічний порівняльний аналіз інтеркультурного публічного дискурсу.	
6.	Лінгвокультурологічні особливості національно значущої лексики, фразеології та паремії. Проблема лакун, міжмовної аналогії і квазіаналогії у сфері лексики.	8
7.	Відображення культурних та цивілізаційних особливостей етнокультур у мовній поведінці	8
8.	Національні цінності та стереотипи, коди, символи тощо. Порівняння цінностей: англосаксонські, польські, німецькі тощо й українські цінності.	8
9.	Порівняння проявів національної етнокультурної і мовної специфіки у окремих типах мовної діяльності (окремих дискурсах): у мистецтві, науці, медіасфері, політиці, релігії, побуті, економічній сфері.	8
	Всього за ЗМ 3	32
	Всього	72

Самостійна робота студентів полягає в опрацюванні поточного лекційного матеріалу й відповідних розділів з обов'язкової та додаткової літератури, підготовці повідомлень на семінарських заняттях, вивченні питань, що виносяться на самостійне опрацювання.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Необхідність удосконалення мовленнєвої компетенції спонукає до всебічного розвитку особистості студента шляхом пошуку та творчої обробки додаткової інформації, пов'язаної з тими темами та проблемами, що вивчаються згідно з програмою курсу. Таку роботу студенти виконують письмово самостійно і надають на перевірку викладачеві або презентують під час індивідуального заняття своїм колегам. Зокрема, до самостійної роботи належить завдання, що полягає у підготовці конспектів до кожного пункту плану семінарських занять, а також аналіз реалій міжкультурної комунікації.

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальна навчальна робота покликана сформувати практичні навички роботи студентів зі спеціальною літературою, орієнтувати їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань та поглиблене вивчення теоретичних і практичних проблем дисципліни з метою підвищення якості професійної підготовки.

Метою індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ) є поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу і розвиток навичок самостійної роботи.

Основним завданням цього виду діяльності є поглиблення набутих під час аудиторних занять знань з теоретичних основ англійської мови та удосконалення вмінь та навичок здійснення наукового аналізу мовних явищ та демонстрації дослідних прийомів на конкретному текстовому матеріалі.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з курсу, розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами, вміння презентувати результати роботи.

ІНДЗ виконується самостійно. На початку семестру кожен студент отримує тему ІНДЗ, що відповідає проблематиці практичних занять та лекційного курсу. Студент має право самостійно обрати тему ІНДЗ заздалегідь узгодивши її з викладачем. Під час проведення практичних занять студент повинен презентувати результати своєї роботи у режимі PowerPoint з використанням мультимедійного обладнання. Оцінка за ІНДЗ враховується при виставленні загальної оцінки з дисципліни.

Орієнтовні завдання для індивідуальної роботи студентів (ІНДЗ)

Академічне есе (або відео презентація в Power Point)

Студент виконує індивідуальне навчально-дослідне завдання у формі написання академічного есе (реферату) обсягом 6-10 сторінок друкованого тексту формату А-4 або виготовлення відеопрезентації (10-20 слайдів) на одну із запропонованих тем.

Академічне есе повинно містити такі структурні елементи як вступна частина, в якій зазначається проблематика та термінологічний апарат до теми, основна частина (виклад теоретичного матеріалу по темі та надання ілюстративних прикладів, що підтверджують задекларовані теоретичні положення), висновки та список використаної літератури. (Есе може виконуватись як українською так і англійською мовою).

Орієнтовні теми академічних есе:

1. Глобальна міжнародна мова: плюси і мінуси для її носіїв і для інших народів.
2. Які з обговорюваних в курсі способів подолання мовного і культурного бар'єрів Ви вважаєте найбільш або найменш ефективним? Дайте обґрунтування Вашому вибору.
3. Які з прихованих мовних труднощів Ви вважаєте найбільш дієвими у війні мов і культур за збереження національної ідентичності?
4. Мова і національна безпека: в чому суть проблеми, яке її рішення?

Під час написання академічного есе студент повинен опрацювати не менше п'яти джерел з відповідними посиланнями на них у тексті роботи. Текст роботи має містити реферативне викладення матеріалу з приводу визначеної теми.

ІНДЗ складається з титульної сторінки; змісту; вступу; основної частини; висновків; списку використаної літератури; додатків (за необхідності).

Вступ має розкривати актуальність обраної теми, її проблематику та мету завдання.

Основна частина має містити викладення матеріалу теми.

У висновку потрібно висловити міркування стосовно досягнення мети роботи.

У друкованому варіанті обсяг роботи повинен становити 7 – 10 стор. Орієнтовна кількість сторінок у структурі ІНДЗ становить: вступ – 1 стор.; основна частина 5 – 8 стор.; висновок – 1 стор.; список використаної літератури – 1 стор.

Відеопрезентація виконується у довільній формі в режимі Power Point з обов'язковим наданням відповідних дефініцій до обраної тематики, ключових теоретичних положень, викладених у лаконічній формі, та наданням ілюстративних прикладів, що вдало підтверджують теоретичні положення по темі. Оцінюватиметься також творчий підхід та естетичність відеоподання матеріалу.

На перевірку здається диск з відео презентацією у Power Point (CD-ROM) та примірник роздрукованого матеріалу у форматі А-4.

Критерії оцінювання академічного реферату

Академічне есе оцінюється на «відмінно», якщо:

- 1) тема есе актуальна та відзначається практичною значущістю;
- 2) у роботі здійснено ґрунтовний аналіз усіх аспектів проблеми;
- 3) використано сучасні джерела, у тому числі періодичні видання з лінгвістики, монографії, які дають змогу висвітлити теоретичні й прикладні аспекти теми;
- 4) матеріал роботи добре структурований та логічно викладений та побудований на аналізі конкретних мовних прикладів, що вдало підтверджують задекларовані теоретичні положення;
- 5) висновки відповідають завданням роботи, свідчать про реалізацію мети дослідження;
- 6) рекомендації є обґрунтованими та мають практичний характер;
- 7) роботу оформлено з дотриманням встановлених правил та у відповідності до сучасних вимог оформлення списку літератури.

Академічне есе оцінюється на «добре», якщо:

- 1) тема роботи актуальна;
- 2) у роботі здійснено аналіз основних аспектів проблеми;
- 3) використано джерела, які дають змогу розкрити теоретичні й прикладні аспекти теми;
- 4) матеріал роботи структурований, логічно викладений та побудований на аналізі конкретних мовних прикладів, що підтверджують задекларовані теоретичні положення;
- 5) висновки відповідають завданням роботи;
- 6) рекомендації мають практичну значущість;
- 7) оформлення роботи в цілому відповідає встановленим правилам.

Академічне есе оцінюється на «задовільно», якщо:

- 1) здійснений слухачем теоретичний аналіз не повною мірою відповідає темі, меті і завданням дослідження;
- 2) використані джерела не дають можливості повністю розкрити проблему;
- 3) висновки не повністю відповідають завданням роботи;
- 4) рекомендації недостатньо обґрунтовані;
- 5) робота в цілому оформлена згідно з правилами, але є певні недоліки.

Академічне есе оцінюється на «незадовільно» якщо:

- 1) тема реферату неактуальна і не має практичної значущості;

- 2) здійснений слухачем аналіз не відповідає темі, меті і завданням дослідження;
- 3) у змісті реферату не аналізується конкретний мовний матеріал, певні положення не ілюструються емпіричним матеріалом, в т.ч. таблицями, графіками тощо.
- 4) висновки не відповідають завданням роботи;
- 5) оформлення роботи не відповідає встановленим правилам.

Критерії оцінювання академічного есе

(Максимальна кількість балів - 20)

Структура і оформлення роботи				
Критерії	5 балів	4 бали	2 бали	0 балів
Об'єм	250 – 1000 слів	100 – 249 слів	10 – 99 слів	Робота не представлена
Змістове наповнення				
Критерії	5 балів	4 бали	2 бали	0 балів
Співвіднесеність з матеріалом лекції	Видно, що студент прослухав лекцію, засвоїв матеріали лекцій і опирається на них.	Видно, що студент прослухав лекцію, засвоїв матеріали лекцій але опирається на них частково.	Неможливо зробити висновок про те, прослухав студент лекцію чи ні.	Видно, що автор есе не ознайомлений з матеріалами курсу.
Приклади	Наведено кілька прикладів з особистого досвіду / знань, власних спостережень і / або приклади з лекцій.	Наведено один приклад з особистого досвіду, знань і приклади з лекцій.	Наведено лише один приклад з лекцій.	Прикладів не наведено
Обґрунтування	Прочитання роботи спонукає до подальшої дискусії, міркування автора цікаві, оригінальні.	Міркування повторюють матеріали лекцій, однак, спонукають до подальшої дискусії.	Міркування автора вторинні, повторюють матеріали лекцій і не спонукають до подальшої дискусії.	У роботі не міститься міркувань, зрозуміти основну думку автора неможливо.

8. Методи навчання:

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, вчителя іноземної мови, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування. З метою формування професійної компетенції майбутнього викладача аналіз мовних одиниць і явищ міжкультурної комунікації здійснюється за допомогою порівняльного, компонентного й когнітивного методів.

Методами навчання є також:

- проблемний виклад матеріалу;
- пояснення;
- метод спостереження й аналізу лінгвокультурних реалій;
- організація самостійного пошуку матеріалу;
- робота з науковою літературою;
- використання мультимедійних і комп'ютерних технологій.

10. Форми контролю:

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до науково-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному і письмовому контролю, тестовим завданням.

- усне опитування під час семінарських занять;
- модульні експрес-тести;
- підсумкові модульні тести;
- презентація академічних есе, рефератів,
- огляд відео-презентацій в power-Point;
- співбесіда на екзамені.

11. Критерії оцінювання знань студентів

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота										ІНДЗ	Модульний тест	Сума
МОДУЛЬ 1												
ЗМ 1			ЗМ 2				ЗМ 3			20	35	100
15			20				10					
T 1	T 2	T3	T 4	T 5	T 6	T7	T9	T10				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання

90–100 балів А (відмінно): високий рівень знань, повне оволодіння термінологією, творчий виклад концепції. Студент має глибокі міцні і системні знання з усього курсу, може чітко сформулювати дефініції, використовуючи термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми курсу як навчальної дисципліни, її мету та завдання, практичне та теоретичне значення. Вміє правильно вживати граматичні структури в англійській та українській мовах, виявляючи специфіку відповідних лінгвокультурних явищ в обох мовах. Вміє застосовувати здобуті теоретичні знання під час аналізу міжкультурної мовної комунікації. Вміє творчо аналізувати мовний матеріал і робити узагальнюючі підсумкові висновки. Не допускає помилок в усній та писемній формах мовлення.

82–89 балів В 4 (добре): середній рівень знань, студент має міцні ґрунтовні знання, виконує практичні завдання без помилок, але може допускати неточності в формулюванні, незначні мовленнєві помилки у наведених прикладах. Вміє застосовувати здобуті теоретичні знання, аналізуючи міжкультурні комунікативні процеси. Вміє правильно вживати граматичні структури в англійській та українській мовах, виявляючи специфіку відповідних лінгвокультурних явищ в обох мовах.

75–81 бал С 4 (добре): студент знає програмний матеріал повністю, має практичні навички в аналізі мовних явищ та процесів міжкультурної комунікації, вміє застосовувати здобуті теоретичні знання в аналізі мовного матеріалу, але не вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми. Допускає незначні помилки в усній (писемній) формах мовлення.

67–74 бали D 3 (задовільно): достатній рівень знань, достатнє оволодіння лінгвістичною термінологією, репродуктивний виклад концепції. Студент знає основні теми курсу, має уявлення про головні проблеми сучасної теорії мови та комунікації, які пов'язані з процесом навчання англійської мови як іноземної, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами. Замість чіткого теоретичного визначення пояснює матеріал на побутовому рівні. Має прогалини в практичних вміннях.

60–66 Е 3 (задовільно): рівень знань нижче середнього, часткове оволодіння лінгвістичною та культурологічною термінологією, репродуктивний виклад концепції. Студент знає основні теми курсу, має уявлення про головні проблеми міжкультурної комунікації, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами. Замість чіткого теоретичного визначення пояснює матеріал на побутовому рівні. Має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях.

35–59 балів FX 2 (незадовільно): низький рівень знань, низький рівень оволодіння лінгвістичною термінологією, фрагментарний виклад концепції. Студент має фрагментарні знання з усього курсу. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Мова невизначена, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання.

0–34 бали F 2 (незадовільно): студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно. Відсутні знання програмного матеріалу, не володіння основними поняттями, що є базовими для цієї дисципліни; не вміє викласти думку, дати відповідь на запитання.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З КУРСУ «МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ»

1. Місце «Міжкультурних комунікацій» у системі культурологічного знання.
2. «Мова і міжкультурна комунікація» як гуманітарна дисципліна.
3. Міждисциплінарний характер «Мови і міжкультурних комунікацій».
4. Предмет, об'єкт і суб'єкт міжкультурної комунікації як галузі наукового знання.
5. Методологічні засади міжкультурної комунікації як галузі наукового знання.
6. Історичні фактори й обставини виникнення міжкультурної комунікації.
7. Етапи розвитку міжкультурної комунікації в США.
8. Утвердження міжкультурної комунікації в Європі.
9. Основні напрямки й підходи досліджень міжкультурної комунікації.
10. Поняття міжкультурної комунікації. Основні підходи до визначення міжкультурної комунікації.
11. Спілкування й комунікація: спільне й відмінне.
12. Структура міжкультурної комунікації: причини, форми, види, типи й результати комунікації.
13. Поняття макро- й мікрокультури в МКК.
14. Сутність міжкультурної комунікації.
15. Детермінанти міжкультурної комунікації.
16. Форми міжкультурної комунікації.
17. Аккультурація в міжкультурній комунікації.
18. Поняття інкультурації в міжкультурній комунікації.
19. «Культурний шок» та його місце в засвоєнні «чужої» культури.
20. Види міжкультурної комунікації.
21. Вербальна комунікація.
22. Форми вербальної комунікації.

23. Стили вербальної комунікації.
24. Контексти вербальної комунікації.
25. Невербальна комунікація та її сутність.
26. Кінесика як вид невербальної комунікації.
27. Проксеміка як вид невербальної комунікації.
28. Хронеміка як вид невербальної комунікації.
29. Окулістика, такесика та сенсорика як види невербальної комунікації.
30. Сутність і засоби паравербальної комунікації.
31. Проблема розуміння в МКК.
32. Процес сприйняття та його основні детермінанти.
33. Природа міжкультурних конфліктів. Причини їх виникнення та способи подолання.
34. Результати міжкультурній комунікації.
35. Ефективна комунікація та її елементи.
36. Поняття й сутність толерантності.
37. Толерантність у міжкультурній комунікації.
38. Поняття «культурної компетенції» та її основні компоненти.
39. Особливості теорій міжкультурної комунікації.
40. Теорія високо- й низькоконтекстуальних культур Е. Холла.
41. Теорія культурних вимірів Г. Хофштеде.
42. Теорія культурної грамотності Е. Хірша.
43. Модель засвоєння чужої культури М. Беннета.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Абрамович С., Січкарьова М. Мовленнєва комунікація : підручник. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 464 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. С. 257-260. Серія «Альма-матер».
3. Манакін В. М. Внутрішня форма слова в англійській та українській мовах : монографія. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2013. 150 с.
4. Манакін В. М. Мова і загальна симетрія універсуму. *Мовознавство*. 2011. № 3. С. 26-40.
5. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 288 с. (Серія «Альма-матер»).
6. Манакін В. М. Мова як енергетичний феномен. *Світогляд. Науково-популярний журнал НАН України*. Київ : «Академперіодика» НАН України, 2008. № 2 (10). С. 48-54.
7. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
8. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підручник. Черкаси : Видавництво Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.
9. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посібник для самостійної роботи студентів. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 304 с.
10. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 312 с.

Додаткова література

1. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія. Київ : Логос, 2004. 284 с.
2. Дороз В. Ф. (Загороднова В. Ф.) Вивчення лексикології в умовах діалогу культур : навч. посібн. Ніжин : ТОВ «Видавництво» Аспект-Поліграф», 2006. 264 с.
3. Жайворонок В. В. Знаки української культури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
4. Жайворонок В. Н. Українська етнолінгвістика : нариси. Київ : Довіра, 2007. 262 с.

5. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навч. посіб. / Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. Київ : Вид-цтво КНУ ім. Т. Шевченка, 2011. 184 с.
6. Кононенко В. І. Рідне слово : підручник для шкіл з поглибленим вивченням української мови, ліцеїв, гімназій, колегіумів. Київ : Богдана, 2001. 203 с.
7. Кононенко Віталій. Концепти українського дискурсу : монографія. Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2004. 248 с.
8. Манакін В. М. Про «семантичні примітиви» та еталон порівняння в зіставному мовознавстві. Мова, людина, світ : зб. наук. ст. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2006. С. 204-212.
9. Махній М. Етнoеволюція: Науково-пізнавальні нариси. Київ : Vloх.ua, 2009. 269 с.
10. Мізін К. І. Компаративна фразеологія : монографія. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2007. 168 с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2003. 695 с.
12. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : ВЦ «Київський університет», 1999. 308 с.
13. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ ; Черкаси : Брама, 2004. 276 с.
14. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля ЗК, 2008. С. 287-293.
15. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 240 с.
16. Слухай Н. В. Міфологічні джерела прагматикону текстів масмедіа. Сімферополь, 2004.
17. Burgoon J. K., Buller D. B., Woodall W. G. Nonverbal Communication: the Unspoken Dialogue. New York : Harper and Row Publishers, 1996. 522 p.
18. Clyne Michael. Intercultural communication at work: cultural values in discourse. Cambridge : Cambridge University Press, 1994. 250 p.
19. David Crystal. English as a global language. Second edition. Cambridge University Press, 2004. 212 p.
20. DeVito Joseph. The Communication handbook: a dictionary. New York : Harper and Row Publishers, 1986. 289 p.
21. Hall Edward T. The Silent Language. Greenwich, Conn. : Fawcett Publications, 1959. 322 p.
22. Hofstede Geert. Culture's consequences: international differences in work-related values. Beverly Hills, CA : Sage Publications, 1980.
23. Kim Y. Y. Intercultural Communication Competence: A Systems theoretic View. *Cross-cultural Interpersonal Communication* / Edited by S. Ting-Toomey and F. Korzenny. Newbury Park, CA : Sage, 1991. P. 213-235.
24. Klyukanov Igor E. Principles of Intercultural Communication. Boston, 2005. 290 p.
25. Neuliep James W. Intercultural Communication. A Contextual Approach 2nd edition. New York, 2003.
26. Novinger Tracy. Intercultural Communication: a Practical Guide. Austin, TX : University of Texas Press, 2001. 230 p.
27. Onvillain Nancy. Language, culture, and communication: the meaning of messages. 3rd edition. NJ : Prentice-Hall, Inc., 2000. 266 p.
28. Scollon Ron, Scollon Suzanne W. Intercultural Communication: a Discourse Approach. 2nd edition. Malden M A : Blackwell Publishers Ltd., 2001.
29. Wierzbicka A. Understanding Cultures through Their Key Words, 1997. Oxford University Press. 317 p.
30. Wierzbicka Anna. Understanding Cultures through Their Key Words (English, Russian, Polish, German, and Japanese). New York, Oxford University Press, 1997. 328 p.

13. Интернет-ресурси

1. <https://books.google.com.ua/>
2. <http://alsic.revues.org/300>
3. <http://www.oasisfle.com/documents/tic-%20en-%20classe.htm>
4. <http://jean.luc.michel.pagesperso-orange.fr/Poly.jlm.pdf/Theories.communication.pdf>
5. http://fr.wikipedia.org/wiki/Théorie_de_la_communication
6. <http://psychcom.free.fr/model.htm>
7. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2011_1/31.pdf
8. <http://books.efaculty.kiev.ua/men/6/t10/1.html>
9. <http://academia-pc.com.ua/product/217>
10. <http://zerna.at.ua/publ/osvita/modeljuvannja/communicare02/3-1-0-61>
11. http://lib.luguniv.edu.ua/new_doc/01_2012/linguistic_communication.pdf